

Po sklepe v predale

Izzvenili so neobičajni praznični akcenti, ko smo se sicer s ponosom ozirali na prehojeno pot, a soočali tudi z resnico – s kopičenjem gospodarskih težav, med katerimi nam glavni gospodarski slabosti rastejo čez glavo, postajata že politični problem: neugodni razvoj odnosov s tujino in neobvladana rast cen ter inflacija.

Izvojni načrti zastajajo, kar ogroža našo plačilno bilanco. Pa ne gre samo za to, da bi izpolnili letošnje zahtevo po zmanjšanju primanjkljaja v njej na 1,8 milijarde dolarjev (1979 je bil naš minus 3,7 milijarde dolarjev, lani 2,3 milijarde dolarjev). Gre za veliko več, saj je izvoz življenjskega pomena za vse, zlasti za Slovenijo z njeno središčno predelovalno industrijo. Neuresničeni izvojni načrti pomenijo manjšo možnost uvoza surovin in reprodukcijskega materiala, s tem pa manj dela, manj zaslužka, manj socialne varnosti. Ne samo letos, tudi v prihodnjih letih. Zato je toliko bolj pomembno, da se v mednarodni gospodarski areni, kjer vladajo izkušeni gladiatorji, ne pojavljamo z lesenim mečem proti jeklenim ostrinam neizprosne ekonomske logike. Nihče namreč iz še tako globokega spoštovanja do samoupravnega sistema – ta ni izključno jugoslovanski pojav, ampak rastoča težnja v sodobnem svetu, katere korenine je iskati v idejah številnih velikih mislecev in humanistov preteklosti – ne bo priznal našega nedela, avtarkije, visokih cen, prevelike udeležbe dela v ceni, posledic ekstenzivnega razvoja, nizke produktivnosti, razdrobljenosti, skratka, negospodarnega ravnanja.

Nebrzdana rast cen (v obdobju december 1980–junij 1981 so cene zrastle za 50 odstotkov, življenjski stroški so se zvišali za 43 odstotkov), ko so nekateri izkoristili brezvladje med administrativnim urejanjem in novim sistemskim zakonom na področju cen, je močno pospešila inflacijo. V prvem letošnjem polletju je bila njena stopnja čez vse meje, čeprav vse leto ne bi smela preseči – v primerjavi z lani – 32 odstotkov. Če hočemo obrzdati inflacijo, moramo, kot je poudaril Sergej Kraigher, obračunati s politiko samozadovoljnega zapiranja vaze, s politiko podrejanja demokratično ugotovljenih splošnih in skupnih potreb in interesov posameznim načrtom, ne glede na posledice za celoto in ne glede na težave, ki jih s tem povzročamo drugim. Takšna politika je s samoupravljanjem nezdržljiva in je svojevrstna posledica in odraz politike avtarkije, ki je nismo nikdar sprejeli kot linijo našega razvoja, v praksi pa se od nje še nismo poslovlili niti v republikah, niti v občinah, pa tudi ne v organizacijah združenega dela in njihovih združenjih; tudi v organih in organizacijah federacije še ni do kraja premagana. Njena posledica je voluntarističen, samovoljen odnos do zakonitosti domačega in mednarodnega trga, neutemeljeno dvigovanje cen, ob tem pa v mnogih delovnih organizacijah nizka produktivnost proizvodnje, tako da poslujejo na meji rentabilnosti ali z izgubami. Njen vpliv pa se kaže tudi v neobrzdani stihiji v gibanju vseh vrst potrošnje ter v stalnih težavah z likvidnostjo, tako organizacij združenega dela kot bank. Taka politika sloni, po drugi strani, vedno na zadolževanju in si zna vedno izposlovati emisijo denarja prek kreditov za obratna sredstva ter njihovo spreminjanje v dolgoročne naložbe in v vir stalnega napajanja vseh vrst potrošnje. To je eden glavnih virov inflacije. Ta pa ob taki politiki samā kot taka s

stalnim razvrednotenjem ekonomskih pa tudi splošno veljavnih družbenih meril krepi monopolistične težnje v gospodarstvu, krepi težnje po zapiranju trga in slabi delovanje enotnega jugoslovanskega gospodarskega področja.

Kaj pomeni zapiranje trga, naj pove samo podatek, da sta pred desetimi leti dve tretjini družbenega proizvoda odpadli na menjavo med republikami in pokrajinama, lani le še tretjina. In v trenutku, ko se po vsem svetu gospodarstva in gospodarske veje združujejo, ko nadnacionalne družbe ne priznavajo meja, prek njih širijo možnosti za bolj gospodarno proizvodnjo, za zmanjševanje stroškov, za veliko serijsko proizvodnjo, delamo mi nasprotno, zapiramo se v republiške, pokrajinske, regionalne, občinske, celo v tozdravske ograje. Hkrati, ko z besedami ostro napadamo parcele in parcelice, ki rastejo v jugoslovanskem gospodarstvu, kaže praksa drugače: vsak bi rad zaokrožil svoje gospodarstvo v zaprto celoto, imel bi rad svojo železarno, svojega letalskega prevoznika, svoje vse, ne glede na ceno, ki jo je treba za to plačati.

Vsi ti veliki apetiti ne ostajajo v predalih – kot v njih, žal, marsikdaj in marsikje ostajajo mnogi dobri sklepi, pobude, pisma, stališča najvišjih državnih, političnih in delegatskih teles v Jugoslaviji – ampak rezultate lahko vidimo vsak dan. Sicer ne bi trenutno imeli v Jugoslaviji za 1320 milijard dinarjev, seveda novih, investicij, kar je skoraj enoletni nacionalni dohodek 1980. leta, da so naložbe v Sloveniji udeležene v družbenem proizvodu kar z 38,6 odstotka. Poglavitna težava pri tem je, da te investicije, te še tako številne milijarde, ne zagotavljajo, da se bo naš gospodarski položaj bistveno spremenil, da se bodo gospodarski tokovi obrnili na bolje, da bo gospodarstvo sposobno izvažati in da bo hkrati konkurenčno na mednarodnem trgu. Ob strogih zahtevah, da je treba investicijsko fronto zožiti, mnoge gradnje tudi ustaviti – tiste, ki ne ustrezajo ne merilom niti nimajo finančnega pokritja – se vsak trudi, da bi dokončal začeto, da bi v zadnjem hipu še obšel dogovore in položil temeljni kamen, vsaka občina ima še kopico objektov, za katere se krčevito bori, ker so »življenjsko pomembni za njen nadaljnji razvoj«.

Poslušnost, deklarativnost in dokaj izražen oportunističen komunistov ter drugih subjektivnih dejavnikov pa tudi vodstev, to so bistveni vzroki neuresničevanja sprejete politike, so opozorili na zadnji seji predsedstva CK ZKJ. Zato bo nujna diferenciacija, ki bo jasno pokazala, kako kdo ravna, kakšne rezultate prispeva.

Prav zdaj, v tem težavnem gospodarskem položaju, ne bi smelo biti prostora za oportunistične, niti pomisliti ne bi smeli nanj, kajti oportunističen pomeni položiti orožje pred vsako težavo, skrivati glavo v pesek, prelagati na jutri, kar bi bilo treba narediti danes, nemočno širiti roke pred zgočim problemom. Pri tem ne mislimo da bi politika sama zase reševala probleme. Ne, politika je ta, ki mora odkrivati probleme, jih uvrščati na dnevni red, da se začne proces njihovega reševanja – ne s politično prisilo, ampak v okviru pravih igr samoupravnega sistema. Torej, da jih rešujejo tisti, ki so najbolj poklicani za to, in bi morali nase prevzeti odgovornost.

V krizi smo, pravimo. Nekateri bi radi to zvrnili na samoupravljanje kot sistem, zato predlagajo

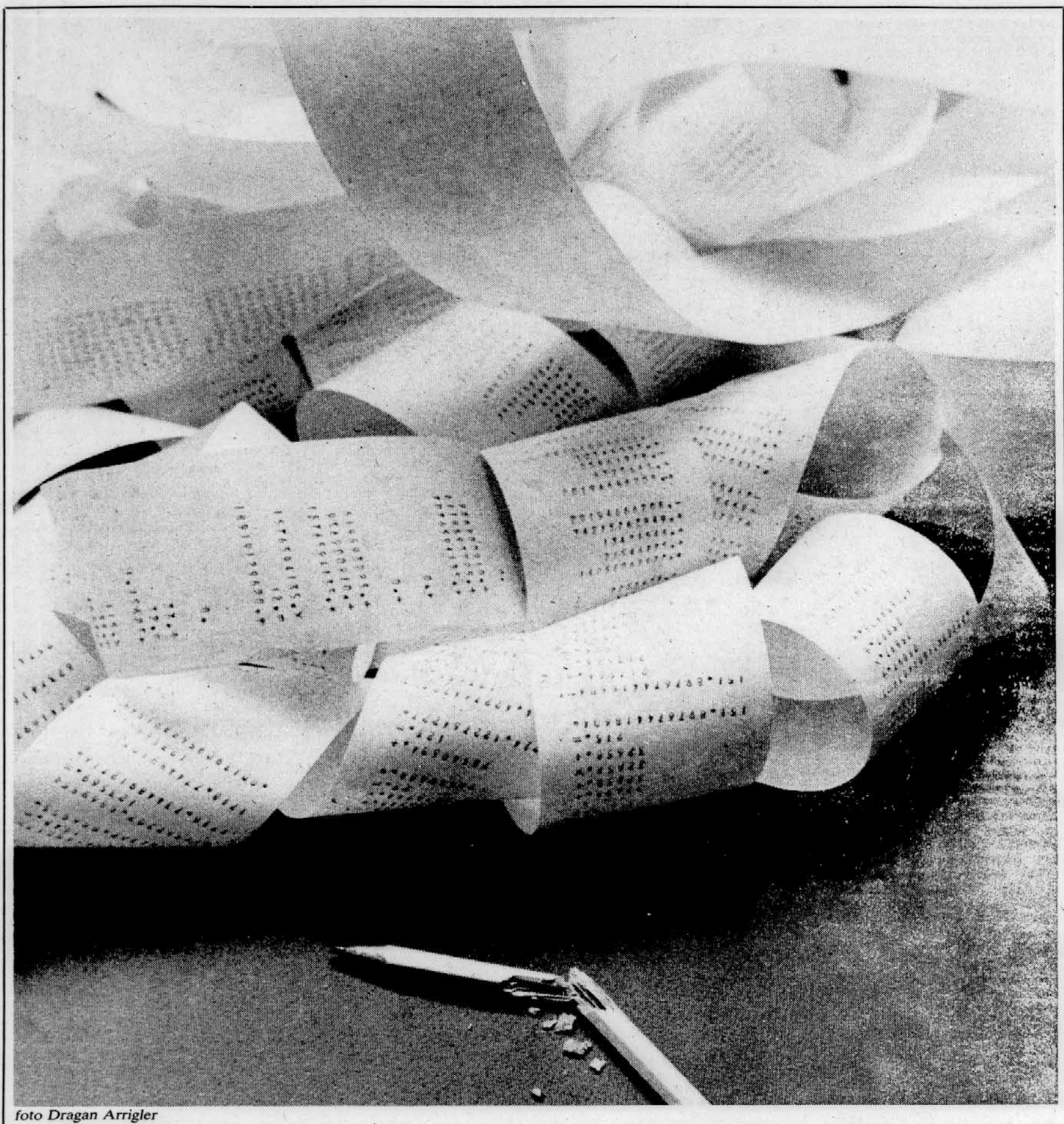

foto Dragan Arrigler

njegove spremembe, ponujajo stare rešitve, skratka, sestavine starega preživelega sistema, ki smo jih bili opustili, ker so bile neuspešne – posledice čutimo še danes. Te težnje so politično nevdružne. Napadajo tozde, načelo dohodka, ustavno vlogo republik in pokrajin. Za vse te pojave niso krive samoupravne sistemske rešitve, ampak nedoslednost v njihovem uresničevanju, počasnost, nepriljubljenost družbenih dejavnikov, da bi v praksi uresničevali in izpopolnjevali sistem, niso pa gospodarske težave posledica slabosti sistema samega.

Dogaja se tudi, da sklepi delegatskih in državnih organov ali zveze komunistov ostajajo v predalih, da lahko govorimo o odgovornosti na sprehodu, saj si jo podajajo od Zveznega izvršnega sveta do delegatskega sistema, do skupščine in od tod nazaj. Takšen pojav pa zastavlja tudi vprašanje, ali gre za krizo akcije v zvezi komunistov kot notranji pogonski moči samoupravnega sistema? Ne, odgovarja Stane Dolanc, osnovna napaka je, kar je zveza komunistov podlegla različnim interesom, ker so podlaga za akcijo interesi lastne republike ali pokrajine, ker ZK deluje kot

organizacija nekega okolja in ne kot enotna revolucionarna organizacija.

Različni interesi, mnoštvo samoupravnih interesov, po Edvardu Kardelju niso nikakršno zlo. Ni mogoče računati na idealno harmonijo v družbi in v njenem demokratičnem političnem sistemu. V družbi obstajajo tudi konflikti med parcialnimi interesi, protislovja med posameznimi in skupnimi interesi; med državno oblastjo in parcialnimi samoupravnimi interesi, med samoupravljanjem v družbenoekonomskih odnosih in načinom poslovodnega upravljanja delovnega procesa in poslovanja; socialne razlike med posameznimi sloji delavskega razreda in delovnega ljudstva; nacionalni konflikti, ki izhajajo iz neenake in neenakomerne ekonomske razvitosti in podobnih vzrokov; idejni in politični konflikti, ki nastajajo glede poti in sredstev nadaljnje graditve socializma in tako dalje. Naš sistem samoupravne demokracije v celoti in posebno naš delegatski sistem morata biti za to sposobna tudi demokratično razreševati konflikte med temi interesi. Tukaj je tudi torišče boja zveze komunistov, da se bori – skupaj s samoupravljalci in z vsemi socialističnimi silami, v odgovornem, demokratičnem boju mnenj in svobodnem

dajanju alternativ – za uveljavitev svoje politike in stališč.

Če tega ni, če vsak potiska v sprednje svoj interes, če je gluh za argumente drugih, če se dva pogovarjata drug mimo drugega, če ne prevlada interes, ki je za skupnost najbolj koristen in sprejemljiv, je ohromljena tudi učinkovitost zveze komunistov. Zato je v boju proti nedoslednosti, v okoljih, kjer ni čutiti pripravljenosti za uresničitev politike ZK, kjer ni uspehov, kjer nastajajo točke odpora, vodstvo ZKJ napovedalo oster obračun z neodgovornostjo in nedoslednostjo, tudi za ceno kadrovske spremembe, ki naj bi prispevale k bolj učinkovitemu reševanju problemov.

Jubilejno leto namreč ni samo priložnost za spomin na minule junaške dni, ampak terja od vseh in od posameznika – v imenu kontinuitete revolucije in njenih pridobitev – da po svojih najboljših močeh krepimo socialistično samoupravljanje, z njim pa družbeni napredek in človeško srečo.

Vlado Štamberger

Tema tedna: po izrednem kongresu v Varšavi

Stanislaw Kania: »Naša partija je upanje Poljske in to je za Poljsko dobro«

Poštini predal 29 16

**Janez Zadnikar
Jožica Avbelj
Portret tedna** 17

Zgraditi športne dvorane ni težko, pri vzdrževanju pa se ponavadi zatakne
Okrogla miza 18

Država v planinah
Albanija

**Jože Šter
Če komercialist ne zna vrteti jezika, je invalid**
Aktualen pogovor

**Moma Pudar
Zrcalo odnosov med Vzhodom in Zahodom**
Konferenca KVSE v Madridu 19

**Slobodan Dukić
Vojska delovnih invalidov vse večja**
Zaščita pri delu 20

**Dragiša Bošković
Sestanek »velikih sedem«: ali rezultati sploh odtehtajo ves ta cirkus?** 21

**Aleksander Čakovski
»Kako se je moglo zgoditi, Koba?«**
Odlomek iz romana *Blokada*
Ante Jerkov
»Novo poglavje«
in kontinuiteta v odnosih med cerkvijo in državo

**Jana Taškar
Vzpon industrije potiska v ozadje nekdanje cvetoče trgovino**
Kako se razvija Ljubljana? 22

**Alja Košak
Britanci bodo imeli oči kot kvadrat**
Poroka princa Charlesa in lady Diane

**Vlajko Krivokapić
Solze in šampanjec, pesem in jok**
Španija danes 23

**Phillip Knightley
»Times« je poraze spreminjal v zmago**
Kako je tisk »prespal« rusko revolucijo

**Dragiša Bošković
Kdo bi mislil, da v Ameriki ne govore po naše**
Ali je naša TV sploh bila v New Yorku?

**Niko Slana
Nevarna srečanja letal in zmajev**
Zmajarji med nebom in zemeljskimi predpisi 24

**Edvard Kardelj
Mirovna pogajanja 1946. leta v Parizu**
V ogledalu časa 25

**Fernand Attali
Sonce sije vsem**
Vreme in zdravje 26

V tistih hudih dneh, ko nismo poklekli
Anketa o prvem letu vojne 28

